

V SODELO-
VANJU Z

EURONATUR

**MURA
DRAVA
DONAVA**

OHRANJANJE “EVROPSKE AMAZONKE”

Mura-Drava-Donava: Reke na razpotju med Zaščito in Uničenjem

ČEZMEJNI REČNI SISTEM MURE, DRAVE IN DONAVE

Restavracija Mure (AT)

© Johann Pfeiler

Leseni mlin na Muri (SI)

© Ecology in Progress

Evropska vidra na Muri (HU)

© D. Kaltenecker/4nature

Skoraj izumrli: jeseter na Donavi (HU)

© Sztekl Endre

Ptič čebelar na Dravi (HU)

© W. Gernerth/4nature

Grad Borl na Dravi (SI)

© Borut Šturmberger

Mreža zavarovanih območij

Središčne in mejne cone (okoli 260.000 ha) bodočega čezmejnega UNESCO Biosfernega rezervata

- 1: Območje Natura 2000, Mura, AT
- 2: Območje Natura 2000, Mura, SI
- 3: Območje Natura 2000, Drava, SI
- 4: Območje Natura 2000, Mura, HU
- 5: Narodni Park "Donava-Drava", HU
- 6: Območje Natura 2000, Ormánság, HU
- 7: Ornitološki rezervat "Veliki Pažut", HR
- 8: Regijski Park "Drava-Mura", HR
- 9: Krajski Park "Kopački Rit", HR
- 10: Nacionalna ekološka mreža, Donava, HR
- 11: Posebni naravni rezervat "Gornje Podunavlje", RS
- 12: Posebni naravni rezervat "Karadjordjevo" in Krajski park "Tikvara", RS

„Dan Drave“ v Koprivnici (HR)

© A. Mohl/WWF

Festival Bodrog u Bački Monoštor (RS)

© Boris Erg

Belorepi orel v Kopačkom Ritu (HR)

© Mario Romulic, www.romulic.com

Jezovi hidroelektrarn

1 Območje Natura 2000, Mura

Varstveni status: Natura 2000, del zavarovanega območja
Velikost: 2,159 ha **Država:** Avstrija

Območje Nature 2000 v Avstriji obsega 34 km vzdolž reke Mure, kjer meji na Slovenijo. Predstavlja začetek prostotekočih delov Mure in je dom drugega največjega poplavnega gozda v Avstriji. Kljub temu pa je bil tok reke Mure v preteklosti reguliran in veliko stranskih rokavov je bilo odrezanih od reke. S projekti financiranimi s strani EU zdaj poskušajo obnoviti naravne razmere.

2 Območje Natura 2000, Mura

Varstveni status: Natura 2000 **Velikost:** 12,767 ha **Država:** Slovenija

Reka Mura, ki deloma meji na Avstrijo in Hrvaško, je vključena v ekološko omrežje Natura 2000 in gosti največji poplavni gozd v Sloveniji. Mejni del s Hrvaško je edinstven primer naravne, dinamične reke z velikimi in še vedno premikajočimi se meandri in kolonijami breguljke v naravnih rečnih bregovih. Leseni mlini na Muri so dokaz dolgotrajne kulturne in trajnostne rabe reke ter so zdaj pomembna turistična atrakcija.

3 Območje Natura 2000, Drava

Varstveni status: Natura 2000 **Velikost:** 9,525 ha
Država: Slovenija

Poplavna območja Drave v Sloveniji med Mariborom in Ormožem so bila močno prizadeta zaradi treh velikih zajetij zgrajenih v 70 in 80 letih prejšnjega stoletja za proizvodnjo hidroenergije. Ne glede na to so se ostanki značilnih rečnih habitatov in vrst ohranili v stari strugi, t.i. "Stara Drava", in so zavarovani kot območja Nature 2000. Impresiven grad Borl nad Dravo je bil zgrajen leta 1199.

4 Območje Natura 2000, Mura

Varstveni status: Natura 2000, zavarovana krajina
Velikost: 2,135 ha **Država:** Madžarska

Območje Nature 2000 obdaja najnižji del reke Mure na madžarski strani, ki meji na Hrvaško. Znano je po številčnosti različnih ribjih vrst. Uradno je zabeleženo več kot 50 vrst. Veliko ogroženih vrst sesalcev, kot je evropska vidra, je tukaj našlo zatočišče. Območje so znova naselili bobri, potem ko so jih zadnjih 10 let izpuščali v sotočju Mure in Drave.

5 Narodni park "Donava-Drava"

Varstveni status: Narodni park, Natura 2000, delno Ramsar območje
Velikost: 50,441 ha **Država:** Madžarska

Narodni park "Donava-Drava" je bil ustanovljen leta 1996. Zajema celotno dolžino Drave na madžarskem ozemlju in obsezen sistem ravníc "Gemenc-Béda Karapancsa" vzdolž Donave. Veliki poplavni gozdovi in mokrišča so pomembna področja za hranjenje in razmnoževanje več kot 110 vrst ptic, vključno s čapljami, kolonijami kormoranov in visoko gostoto vodomcev. Območje je dom največje populacije črnih škorkelj na Madžarskem.

8 Regijski park "Drava-Mura"

Varstveni status: Regijski park **Velikost:** 87,681 ha **Država:** Hrvaška

Regijski park "Drava-Mura" je največje zavarovano območje v regiji. Razteza se od hrvaško-slovenske meje do Donave (skozi pet hrvaških okrožij). Prodriati in peščeni bregovi Drave so eni izmed zadnjih področij v kontinentalni Evropi, kjer se razmnožujejo ogrožene male čigre. Več tisoč parov breguljke vzreja svoje mladiče na njenih strmih bregovih. Okoliška naselja so dom bogati kulturi, kot je vas Hlebine ob Dravi, ki je postala svetovno znana kot vir hrvaške naivne umetnosti.

9 Krajski park "Kopački Rit"

Varstveni status: Krajski park, Posebni živalski rezervat, Ramsar območje **Velikost:** 23,126 ha **Država:** Hrvaška

Naravni park "Kopački rit" je bil ustanovljen leta 1967 in pokriva veliko območje ravníc med sotočjem rek Donave in Drave. Gosti največje in najbolj ohranjene gozdove vrb v porečju Donave. To področje je poplavljeno do tri mesece na leto. Doslej so zabeležili 300 vrst ptic, vključno s 50 gnezdečih parov orla belorepca. Je drugo najpomembnejše območje ribjega drstenja, takoj za delto Donave. Načrtovano kanaliziranje Donave in Drave na tem območju bi zelo prizadelo najpomembnejše področje TBR MDD.

11 Posebni naravni rezervat "Gornje Podunavlje"

Varstveni status: Posebni naravni rezervat, Ramsar območje
Velikost: 19,605 ha **Država:** Srbija

Posebni naravni rezervat "Gornje Podunavlje" se nahaja v Vojvodini, vzhodno od Donave. To je ena od redkih preostalih velikih poplavnih površin v Srbiji. Pred kratkim so v Apatinu ujeli že skoraj izumrlega jesetra. Zahvaljujoč tradicionalnim metodam ribolova je ribolov še danes pomemben vir dohodka za lokalne skupnosti.

ODKRITI ZAKLAD NARAVE IN KULTURE

Spodnji tokovi rek Drave in Mure in z njimi povezani deli Donave, ki se vijejo skozi Avstrijo, Hrvaško, Madžarsko, Srbijo in Slovenijo, predstavljajo eno od najbolj ekološko pomembnih evropskih rečnih območij, tako imenovano “Evropsko Amazonko”.

Reke tvorijo 700 kilometrov dolg “zeleni pas”, ki povezuje več kot 800.000 hektarjev izredno dragocenih naravnih in kulturnih krajin iz vseh petih držav, in bodo zato postale simbol enotnosti teh držav: območje bo kmalu zaščiteno kot **čezmejni UNESCO Biosferni rezervat “Mura, Drava, Donava” (TBR MDD)**.

Kljub številnim posegom v preteklosti, ta osupljiva rečna pokrajina gosti **neverjetno biološko raznovrstnost** in je žarišče redkih naravnih habitatov kot so veliki poplavni gozdovi, rečni otoki, gramozni in peščeni bregovi, stranski rokavi in mrtvice. Ti habitati nudijo dom največjemu številu gnezdečih parov belorepega orla v kontinentalni Evropi ter celi vrsti drugih ogroženih vrst, kot so male čigre, črne štoklje, bobri, vidre in skoraj izumrli jeseter. Vsako leto več kot 250.000 vodnih ptic selivk uporablja to področje za počitek in prehranjevanje.

Celovita mreža več kot **10 zavarovanih območij** vzdolž rek izpostavlja njihove izjemne ekološke vrednosti, vključno s svetovno znanim Krajinskim parkom “Kopački Rit” na sotočju Donave in Drave, Regijskim parkom “Drava-Mura” na Hrvaškem, Posebnim naravnim rezervatom “Gornje Podunavlje” v Srbiji, in Narodnim parkom “Donava-Drava” na Madžarskem, kot tudi območja Nature 2000 v Sloveniji in Avstriji.

Reke in poplavna območja so poleg visoke stopnje biološke raznolikosti ključnega pomena za **ljude**, ki tam živijo. Preživetje lokalnih ribičev je odvisno od ribjih populacij. Obsežne poplavne površine znižujejo poplavno tveganje ter zagotavljajo ugodne pogoje za podzemne vode

in njihovo samo-prečiščevanje. To je bistvenega pomena za zagotavljanje pitne vode, zdravje gozdov in uspešno kmetijstvo. Reke ljudem ponujajo tudi prostor za rekreacijo, predvsem za hojo, plavanje, ribolov ali vožnjo s kanujem.

Bogata **kulturna dediščina** je dokaz živahne zgodovine območja na katerem so se srečevali številni narodi in kulture iz vzhoda in zahoda. Prisotnost Otomanskega in Habsburškega imperija je še danes vidna v arhitekturi številnih starih mest v regiji. V številnih vaseh hrvaške Baranje ali srbske Vojvodine je poleg Hrvatov, Madžarov ali Srbov še vedno mogoče najti tudi potomce avstrijskih, nemških in čeških prebivalcev.

Krajinski park “Kopački Rit”: Sotočje rek Donave in Drave je v samem srcu Biosfernega rezervata.

OGROŽANJE “EVROPSKE AMAZONKE”

Značilne naravne vrednote Mure, Drave in Donave so ogrožene. Nasprotujoče si upravljavske prakse, kot so trenutni in načrtovani projekti kanaliziranja naravnih vodotokov, izkopavanje gramoza in peska iz strug ter gradnja novih jezov za hidroelektrarne, ogrožajo ekološko neoporečnost, biotsko pestrost in naravne vire tega območja.

V nasprotju z okoljsko zakonodajo EU in mednarodnimi standardi, upravljanje z rekami na Hrvaškem, Madžarskem in v Srbiji še vedno temelji na **zastarelih konceptih**. Zamisel o preoblikovanju naravnih rek v enolične kanale brez gramoza in peska je napačna in zastarela praksa.

Takšne prakse (navidezno za namene navigacije in varovanja pred poplavami) resno ogrožajo ekološke vrednote in naravne vire mreže zavarovanih območji in čezmejnega Biosfernega rezervata. Kanaliziranje rek ima uničujoče **okoljske vplive**: vodi v poglobljanje strug, izsušitev mokrišč in poplavnih gozdov, uniči naravne rečne habitate in povzroča dokončno izginotje ogroženih živalskih vrst. To se kaže v upadu števila parov breguljk ob Dravi, ki se je z 12.000 parov v letu 2005 zmanjšalo na le 3.000 v letu 2010.

Poleg izgube biotske raznovrstnosti, neodgovorno upravljanje rek povzroča precejšnjo **gospodarsko škodo**: znižanje ravni vode ima negativen vpliv

na pitno vodo, gozdove, kmetijstvo in število rib. Kanaliziranje rek povečuje tudi poplavno tveganje v naseljih, ki se nahajajo v spodnjem toku rek.

Zaradi novih obsežnih projektov kanaliziranja rek so trenutno najbolj ogroženi naravni odseki rek Donave in Drave na obmejnem območju med Hrvaško, Madžarsko in Srbijo, s čimer vplivajo na središčno cono Biosfernega rezervata, ki jo predstavlja Krajinski park “Kopački Rit”. Načrtovani jezovi hidroelektrarn grozijo reki Muri v Sloveniji in Dravi na Hrvaškem.

Razmnoževanje skoraj izumrle male čigre je odvisno od gramoznih in peščenih bregov ob Dravi

ČEZMEJNI BIOSFERNI REZERVAT V KORIST NARAVE IN LJUDI

Ohranjanje dragocenega čezmejnega ekosistema zahteva modre odločitve

Čezmejni UNESCO Biosferni rezervat, ki bo združil več kot 10 posameznih zavarovanih področij v regiji Mura-Drava-Donava, bo skupen rečni ekosistem upravljal na trajnosten način, ki bo spodbujal gospodarski razvoj regije.

Koncept Biosfernega rezervata zavzema okoli **260.000 hektarjev osrednjih in varovalnih con**, in približno **540.000 hektarjev tranzicijskih con**. **Osrednja cona** je za-konsko zaščitena in zajema obstoječe omrežje zavarovanih območij, ki predstavljajo ekološko hrbtenico rezervata in vključujejo reko ter poplavna območja, ki pa se večinoma nahajajo znotraj nasipov za zaščito pred poplavami.

Cilji in ukrepi v osrednji coni so pretežno usmerjeni v ohranjanje naravnih habitatov, vrst in procesov ter restavriranje že degradiranih območij. **Varovalna cona** se razteza vzdolž rek zunaj poplavnih področij. Za ta pas je značilen mozaik obdelovalnih zemljišč in vaških območij, vsebuje pa tudi nekaj manjših nepovezanih področij kot so mrtvice, ribniki in majhna mokrišča. Tukaj se izvaja sonaravno kmetijstvo kot je paša goveda, pridelava sena, ekološka proizvodnja in trženje lokalnih proizvodov, povečuje pa se tudi ponudba ekoturizma. Zunanja **tranzicijska cona** zagotavlja potrebno regionalno gospodarsko in znanstveno podporo za delovanje varovalne cone. Večina mest in univerz se nahaja na tem območju.

NAJVEČJE EVROPSKO ZAŠČITENO REČNO OBMOČJE

s skupno površino več kot 800.000 hektarjev.

NAJBOLJŠI PRIMER MEDNA RODNEGA DOGOVORA

in regionalnega sodelovanja temelječega na zeleni viziji.

PRVO ZAŠČITENO OBMOČJE

na svetu, katerega si deli in skupaj upravlja pet držav.

© Anton Voraue/WWF-Canon

Bogati ribji habitati omogočajo trajnosten ribolov

INFO

Namen Biosfernih rezervatov je izvajanje **treh funkcij**: vzdrževanje ekosistemov, trajnostni družbeno-ekonomski razvoj regije, spodbujanje izobraževanja in raziskav ter spremljanje stanja okolja. So mednarodno priznani s strani institucij Združenih Narodov, nominirajo jih nacionalne vlade in ostanejo pod suvereno pristojnostjo držav v katerih se nahajajo. Ustanavljanje biosfernih rezervatov se je začelo s **programom UNESCO "Man and the Biosphere"** leta 1970. Trenutno obstaja 536 biosfernih rezervatov v več kot 100 državah, od katerih je le 12 odstotkov dvostranskih in le en tristranski.

ZELENA LUČ ZA ČEZMEJNI BIOSFERNI REZERVAT

Da bi ohranili področje Mura-Drava-Donava, so si WWF, Euronatur ter njihovi okoljski partnerji in zavezniki prizadevali za oblikovanje čezmejnega UNESCO Biosfernega rezervata "Mura-Drava-Donava" (Transboundary Biosphere Reserve MDD). Marca 2011 so v madžarskem mestu mestu Gödöllő **ministri, pristojni za varstvo okolja in ohranjanje narave** iz Avstrije, Hrvaške, Madžarske, Srbije in Slovenije, podpisali skupno deklaracijo za ustanovitev rezervata, s čimer so pokazali veliko okoljskega poguma in željo po

čezmejnem sodelovanju. **Skupna deklaracija** je temeljila na preliminarnem dvostranskem sporazumu med Hrvaško in Madžarsko iz leta 2009.

Evropski Komisar za okolje Janez Potočnik je podpornik pobude, ker se »odlično prilega ciljem EU na področju biotske pestrosti in Direktivam o habitatih in pticah«. Pobuda je tudi del Evropske strategije za Donavsko regijo, nabora prihodnjih prednostnih nalog na regionalni ravni, ki jih bo financirala EU.

POZIV K UKREPANJU

Doseganje imenovanja/razglasitve

- 2009 – 2012 Pet držav poda nominacijo za TBR MDD pri UNESCO
- Junij 2013 UNSECO uradno razglasi 5-državni rezervat
- September 2013 5 ministrov slovesno odpre skupen TBR MDD in se dogovorijo o prihodnjem sodelovanju in skupnem upravljanju

Spremba načina upravljanja rek

- Preoblikovati običajne prakse z uvajanjem sodobnih in ekoloških metod upravljanja porečij
- Zaustaviti kanaliziranje in nadaljnje odstranjevanje gramoza in peska iz rek
- Obnovitev degradiranih rečnih odsekov
- Spremeniti način delovanja zadnjega jezua na Dravi (Donja Dubrava)
- Zaustaviti nadaljnje načrte za gradnjo novih jezov na območju TBR MDD

Marec 2011: odgovorni ministri Avstrije, Hrvaške, Madžarske, Srbije in Slovenije podpišejo skupno deklaracijo za ustanovitev TBR MDD

VIZIJA

za področje "Mura-Drava-Donava" je zagotovitev njegove zaščite v sklopu polno delujočega čezmejnega UNESCO Biosfernega rezervata, ki je temeljnega pomena za ohranitev značilnih habitatov in vrst, ekoloških storitev in naravi prijaznega razvoja lokalnih skupnosti. V zadnjih letih so bili glavni mejniki že doseženi. To vključuje vzpostavitev celovite mreže zaščitenih območij v vseh petih državah, skupen ministrski dogovor o ustanovitvi rezervata, pa tudi začetek razglasitve rezervata. A še vedno je pred nami veliko dela.

	Mednarodna, nacionalna in lokalna podpora za ohranitev "Evropske Amazonke"
---	--

Delo WWF na področju ohranjanja "Evropske Amazonke" so finančno podprli Fundacija MAVA, Asamer Holding in Coca-Cola Company.

ASAMER

100%
FSC-Papir

Bi radi izvedeli več o delu WWF za čezmejni UNESCO Biosferni Rezervat "Mura-Drava-Donava"?
Obiščite našo internetno stran: www.amazon-of-europe.com

© A. Mohl/WWF

Osnovni podatki: WWF Austria, Ottakringer Str. 114-116, 1160 Vienna, telefon: +43 1 488 17-0; ZVR. Nr.: 751753867, DVR: 0283908.

Tekst: Arno Mohl, Tanja Nikowitz. Uredniki: Claudia Mohl, Emma Steele, Thomas Vacca.

Oblikovanje: message – Marketing & Communications GmbH.

Tisk: *gugler. Front Naslovnica: © Mario Romulic, www.romulic.com

Delo WWF lahko podprete z donacijo na račun: PSK 7.451.061, bank code: 60.000